

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ḥamishah ḥumshe Torah

‘im 3 targumim ... pe. Rashi, u-ferush Rashbam u-ferush Mikhlal yofi min
R. Shelomoh ben Melekh u-ferush Be’er reḥovot ‘al diḳduḳe Rashi ...
ve-Sefer ha-Ḥinukh me-Rabenu Aharon ha-Levi be-sof kol ḥeleḳ

Sefer Va-yiḳra

Shelomoh ben Yitṣḥaq

Frankfurt de-Oder, 544 [1783 oder 1784]

יח

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9951

וַיִּקְרָא עַל-אֲלֵעֶז וְעַל-אִיתָמָר בְּנֵי אֶהֱרֹן
 הַכֹּהֲנִים לֵאמֹר : יו מְדוּעַ לֹא-אָכַלְתֶּם
 זֶה-הַקֹּדֶשׁ אֲרֵץ-הַמִּקּוֹם הַקֹּדֶשׁ כִּי קֹדֶשׁ
 קֹדְשִׁים הוּא וְאַתֶּם יָתֵן לָכֶם לִשְׂאֵת אֶת-
 זֵנוּ הַעֲזָה לְכַפֵּר עַל-יְהוָה לִפְנֵי יְהוָה :
 יח הֵן לֹא-הוּבָא אֶת-דָּמָה אֶל-הַקֹּדֶשׁ
 פְּגִמָה אֲכֹל תֹּאכְלוּ אֹתָהּ בְּקֹדֶשׁ בְּאֶשֶׁר
 צִוִּיתִי : יט וַיְדַבֵּר אֶהֱרֹן אֶל-מֹשֶׁה הֵן הַיּוֹם
 הַקְּרִיבוּ אֶרֶץ-הַטְּהֻמָּה וְאֶרֶץ-עֲלֵתָם לִפְנֵי
 יְהוָה וַתִּקְרָאנִי אֹתִי בְּאֵלֶּה וְאֶבְרַתִּי חֲטָאֹת
 הַיּוֹם הַיּוֹשֵׁב בְּעֵינֵי יְהוָה : כ וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה
 וַיִּשָּׁב בְּעֵינָיו : פ א וַיְדַבֵּר
 יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אֶהֱרֹן לֵאמֹר אֲלֵהֶם :
 ב דַּבְּרוּ אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת הַחֲזִיהַ
 אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכֹּל-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל-הָאָרֶץ :
 ג כָּל מִפְרֶסֶת פְּרֶסֶה וְשִׁסְעַת שִׁסְעַת פְּרֶסֶת
 מֵעֵלֶת גְּרֵה בְּהֵמָה אֹתָהּ תֹּאכְלוּ :
 ד אֵךְ אֶת-זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמֵּעַל הַגְּרֵה
 וּמִמִּפְדֵּי הַפְּרֶסֶה אֶרֶץ-הַנֶּמֶל כִּי-מֵעֵלֶת
 גְּרֵה הוּא וּפְרֶסֶה אֵינֶנּוּ מִפְּרִים טָמֵא הוּא
 לָכֶם

ששי
 משה קרי'
 משה קרי'

צִפְיָא דַחְטָאֵתָא מִתְּבַע תְּבַעִיה מֹשֶׁה וְהָא
 אִיתְקַד וּרְנֵוּ עַל-אֲלֵעֶז וְעַל-אִיתָמָר בְּנֵי
 אֶהֱרֹן דַּאֲשִׁתְּאֵרוּ לְמִימְד : יו מְדוּעַ לֹא-
 אָכַלְתֶּן זֶה-הַקֹּדֶשׁ אֲרֵץ-הַמִּקּוֹם קֹדֶשׁ
 קֹדְשִׁין הִיא וְאַתֶּם יָתֵב לָכוֹן לְסִלְחָא עַל-
 חוֹבֵי כְּנֻשְׁתָּא לְכַפְרָא עַל-יְהוָה קְדָם-יְי :
 יח הָא לֹא-אֲתַעַל מִדְּמִיָּה לְבֵית קֹדֶשׁ
 גְּוָאָה מִיכָל תִּיכְלוּן יְתָה בְּקֹדֶשָׁא בְּמֵא
 דְּפְקִידִית : יט וּמְלִיל אֶהֱרֹן עִם-מֹשֶׁה הָא
 יוֹמָא-דִּין קְרִיבוּתֵי-חֲטוּתֵהוֹן וְיַת-עֲלֵתֵהוֹן
 קְדָם יְי וְעֲדִנְיָא וְתִי-עֲקָן כְּאֵלִין אִילוּפּוֹן-
 אֲכִלִירַת הַטְּהֻמָּה יוֹמָא-דִּין הַתְּמִין קְדָם יְי :
 כ וַשְׁמַע מֹשֶׁה וַשְׁפַר בְּעֵינֵיהוּ : א וּמְלִיל
 יְי עִם-מֹשֶׁה וְלִאֶהֱרֹן לְמִימְד לְהוֹן : ב מְלִילו
 עִם-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימְד דַּא סִיחָא דַחְטָלוֹן
 מִכָּל-בְּעִירָא דְעַל-אֲרֵעָא : ג כָּל דְּפְרֶסֶת
 פְּרֶסֶתָא וּמִטְּלָפָא טִילְפִין פְּרֶסֶתָא מִסְקָא
 פִּשְׁרָא בְּבְעִירָא יְתָה תִיכְלוּן : ד בְּרֶם-יַת-
 דִּין לֹא תִיכְלוּן מִמִּפְדֵּי פִּשְׁרָא וּמִסְדִּיקֵי
 פְּרֶסֶתָא וְיַת-נֶמֶל אֶרֶץ-מִסִּיק פִּשְׁרָא הוּא
 וּפְרֶסֶתָא

דשי
 ועליו הומואזה שגעה בו נשרף ויש אומרים זמני חטיות נשרף לפי שהוא קדש דורות אבל בקדשי שעה סמכו על זמנה שאמר להם בזמנה ואכלו
 עונות : דרש רש - (ובחיים קו) שתי דרישות הללו חספי מה נשרף זה וחספי מה (לא) כאכלו אלו כן היא בתורת כהנים :
 על אלעזר ועל איתמר - כשכל כבודו של אהרן הפך פניו כנגד הכהנים וכנגד : לאמר - (ה"ב) אמר להם השיבוני על דברי :
 (יז) מדוע לא אכלתם ארץ ריהטארת במקום הקדש - וכי חזן לקדש אכלוהו ולא שרפוהו ומהו אומר במקום הקדש אלא אומר
 ל להם שחזן לקדשם יללה וכפלה : כי קדש קדשים היא - וכפלה כי יולא יהם אמרו לו לאו אומר להם הואל צפוקים הקדש היתה מדוע לא
 אכלתם אותה : ואותה נתן לכם לישאת וכו' - שהכהנים חוכמים וכעלים מן הכפרים - (והא דלא היו כעת שהיו בעלים דבעלים הם
 הכהנים באותו פעם חזרוהו כבוד הגלגול ע"כ כתיבא קד"הא אלהי מה"רה יתה לוי וכו' (ה) : לישאת את עזו העזרה - וכאן
 לחדתו ששיר ד"ח היה שהוא נכמה עין טוונות הקדש וקדשי פאטאית שמיני וחטאת נחשוו לא לכמה בלו : (יח) הן לא הובאו זממר :
 טאילו בזאת היה לכם לשרפה כוונתאמר (ויקרא ו) וכל חטאת אשר זכרה חלקה וכו' : אמרל תאבדו אותה - היה לכם לאכלה חף על
 פי שאתם חוננים : כאשר צויתי לכם במנחה - (יט) וידבר אהרן - חן לשון דבור אלא לשון עו שחומר (במדבר כא) וידבר העם וגו'
 אפס זה משה קנף על אלעזר ואיתמה ואהרן מדבר הא ידעת זל היתה אלא חדרך כתיב - אמרו אינו כדן שיהא אינו יושב ואינו נודכרים
 לטני ואינו כדן שיהא תלמיד תשיב את רבו יוכל מפני שלא היה באלעזר להשיב"ל (במדבר לא) ויאמר אלעזר הכהן אל אחי הכהן וגו'
 177

לכם : ה ואת השפן כי מעלת גרה הוא
 ופרסה לא יפרים טמא הוא לכם :
 ו ואת הארנבת כי מעלת גרה הוא
 ופרסה לא הפרסה טמאה הוא לכם :
 ז ואת החזיר כי מפלים פרסה הוא
 ושקע שסע פרסה והוא גרה לא יגור טמא
 הוא לכם : ח מבשרם לא תאכלו
 ובגבלתם לא תגעו טמאים הם לכם :
 ט את זה תאכלו מכל אשר במים כל
 אשר לו סנפיר וקשקשת במים במים
 ובנחלים אתם תאכלו : י וכל אשר אין
 לו סנפיר וקשקשת במים ובנחלים מכל
 שרץ המים ומכל נפש החיה אשר במים
 שקצהם לכם : יא ושקץ יהיו לכם מבשרם
 לא תאכלו ואת נבלתם תשקצו : יב כל
 אשר אין לו סנפיר וקשקשת במים שקץ
 הוא לכם : יג ואת אלה תשקצו מן
 העוף לא יאכלו שקץ הם ארת השור
 ואת הפרס ואת העזנה : יד ואת הדאה
 ואת האיה למינה : טו את כל ערב
 למינו : טז ואת בת העזנה ואת התחמס

מצוה ק"ה

מצוה ק"ו

מצוה ק"ז

ופרסתיה לא סדיקא מסאב הוא לכון :
 ה וית שפוא ארי מסיק פשרא הוא
 ופרסתא לא אסדיק מסאב היא לכון :
 ו וית ארנבא ארי מזקא פשרא היא
 ופרסתא לא אסדיק מסאבא היא לכון :
 ז וית חזירא ארי סדיק פרסתא הוא
 ומטליפן טילפין פרסתא והוא פשרא לא
 פשר מסאב הוא לכון : ח מבשרהון לא
 תיכלון ובגבלתהון לא תקרבון מסאבין אנון
 לכון : ט יתדין תכלין מכל דבמאי כל
 דליה ציצין וקלפין במאי ביממאי ובנחליא
 יתהון תיכלון : י וכל דלית ליה ציצין
 וקלפין ביממאי ובנחליא מכל ריחשא דמאי
 ומכל נפשא חיתא דבמאי שקצא אנון
 לכון : יא ושקצא יהון לכון מבשרהון לא
 תיכלון וית נבלתהון תשקצון : יב כל
 דלית ליה ציצין וקלפין במאי שקצא הוא
 לכון : יג וית אלין תשקצו מן עופא לא
 יתאכלון שקצא אנון גשרא ועד ועזיא :
 יד ודיתא ושרפיתא לזנה : טו וית כל
 עורבא לזניה : טז וית בת נעמיתא וציצא

ואת

דשיי

וצפר

להיות חיים לפיכך הכדילים מן הטומאה וגור עליהם נזות ולאומות עכ"ם לא אסר כלום משל לרופא שנכנס לבקר את החולה כולי כדליתא
 כמדרש רבי בחומש : ואת החיה . (ת"כ חולין כט) תלמד שהיה משה חוחו בתיה ונראה אותה לישראל וזאת תאכלו וזאת לא תאכלו
 את זה תאכלו וגו' . אך בשרי המים חחו וכל מין ומין ונראה להם וכן בעוף את אלה תשקצו מן העוף . וכן בשרים זה לכס הטמא :
 ואת החיה מכל הבהמה . תלמד שהכמה ככלל חיה (כינחות ב) : (ג) מפרסת . כערגומוסדיקה (פ) : פרסת . מלח"ט
 כלבו : ושומעת שסע . שמוכלת מלמעלה ומלמטה בשתי אפרכין כתרנומו ומעלפן טלפן שיש שפיותיו סדוקות מלמעלה ואין
 ספיות ומוכלות למערי שחלטה מחוכרות (חולין עא) : מעלת גרה . מעלה ומקאה האוכל מעופו ושחורת אותו לתוך פיה
 לכת או לעצמו דק : גרה . כך שמו ויתכן לתתו מנוחת (שמואל ב ד) מים הנגרים שהוא נגמר אחר המה ותרנומו פשרא ש"י כגרה
 האוכל נפשו ומנוח : בבמה . תיבה יתירה היא לדרשה להתייר את השליל הנמוח ביוצי חיו (ת"כ חולין פד) : אותה תאכלו . ולא
 כהמה שחיה והלא כחזירה היא אלא לעבור עליו דעשה ולא עשה (זבחים לד) : (ח) מבשרם לא תאכלו . חין לישראל חלו שאר
 כהמה טמאה שאין לה טמא שיוון טהרה מניין חמרת קל וחמרת חיה חלו שיש בהן קלת סימני טהרה חסרות וכו' : (ט) מבשרם .
 על בשרם כחזירה ולא על עצמו ויגידון קרנים וטלפים : ובגבלתם לא תגעו . יכול יסיון ישראל מזהרים על מנוע ככלה ת"ל (ויקרא בא)
 אמור אל הכהנים וגו' . כהנים מזהרין ואין ישראל מזהרין קל וחומר מעתה ומה טומאת עת חמורה לא חסיר בה אלא כהנים טומאת
 ככלה

יונתן בן עוזיאל

כה

ה ונת שווא ארום מסיק פישרא ופרסתיה לא סדיקא מסאב הוא לכון : ו ונת ארנבא ארום מסיק פישרא
הוא ופרסתא לא סדיקא מסאבא היא לכון : ז ונת תניא ארום סדיק פרסתא הוא ומשליף טילפין פרסתא והוא
פישרא לא פשר מסאב הוא לכון : ח מבשריהו לא תיכלון ורבנן בלמיהו לא תקרבו מסאבין אינו לכון :
ט ונת דין תיכלון מן כל דמטיא כל דליה ציצין ותרספיתין ביממיה ובתתליא ותרין תיכלון :
ו וכל דלית ליה ציצין ותרספיתין ביממיה ובתתליא מן כל דרמשיא די במיה שיקצא
הינו לכון : יא ושיקצא יהו לכון ציריהו ורועניהו ומבשריהו לא תיכלון ונת גבלהו השקצו ומוטניהו
תקרבו : יב כל דלית ליה ציצין ותרספיתין במיה שיקצא הוא לכון : יג ונת אליו מיניא השקצו מן עופא
דלית להו ציבעא ותרין דלית ליה זפקתא ודקרקבניה ליתו בקליף לא ותאכלון שיקצא הינו ונת גישרא ונת עקא
נת פר גא : יד ונת ביקא ונת דתא טרפיהא לונה : טו ונת כל עורבא לונה : טז ונת בת געמיקא ונת

הטפיהא

רשי"ו

נבלה קלה לא כל שכוונה תלמוד לומר לא תגעו כרגל (ה"כ"ר"ה"י) : (ט) סנפיר : אלו ששט בהם : קשקשת . אלו קליפין
הקבועים בו כמו שנאמר (שמואל א' יז) ושריון קשקשים הוא לבוש : (י) שרץ . בכל מקום משמעו דבר נמוך שרוש וגד על הארץ .
(יא) ושקין יהיו . (ת"כ) לחסור את עירוביהו ויש בו כנותן טעם (חולין צ"ט) : מבשרם . אינו מוזכר על הספרים ועל
העמות : ואח נבלהם השקצו . (חולין צ"ז) לרבות יחוסין וסניגין וכוונין מושי"ל לונס כלני : (יב) וכל אשר אין לו וור . (ת"כ) מה
ת"ל שיכול אין ליה מותר אלא המעלה סימנין שלו לכהה השרין כמים מנין ת"ל וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת כמים האם היו לו כמים
אף על פי שהשרין בעלייתו מותר : (יג) לא יאכלו . (שבת קיד) לחייב את המאכלין לקטנים שכן משמעו לא יוכלו ללכת על ידן או
אינו אלא לאשרן כהנאה תלמוד לומר (דברים יד) לא תאכלו כחכילה אסורין כהנאה מותרין . כל עוף שנאמר בו למיכה למינהו
יש כחותיהו מין שאין דומין והוא לא כמרחיקים ולא כשמותיהם וכוון מין אחד : (יד) הנץ . איסור יור :
שלך

באר רהובות דקרוקי רשי"ו

(פ) דולת פרסה היא שש דבר לנגין כף רגל הכהנה שדורסה מעל הארץ (כל"א חלפין) אכן עולת מפרסת כוליהו איסור
לפרוע ענין כף הרגל דל"כיהו משמעו כל מפרסת והיינו כל שיש לו כף הרגל תאכלו תקשה והלא גמל שכן ארנבת גס כן כף הרגל
ושלם ואף על פי כן אסורים לכן קאמר רשי"ו מפרסת כתרנונו סדוקה ולא ענין כף הרגל הוא אלא סדוקה וכן ביאור הפסוק כל
מפרסת (אלו וואשגפאלטין חיו) תאכלו אכלתן גמל חרנבת אינו מפרסת (זוין טעגשפאלטין) לא תאכלו :
משום

רשב"ם

לשנים ולא פרסה אחת שליוה כסוס וחמור . ולפי פשוטו של מקרא ותשובת המינים . כל הכהמות והחיות והעופות והדגים ועוטי ארבה
ושנים שאמר הקב"ה לישראל מחוסים הם ונקללים ונקלקלים ומחמוסים את הגוף ולפיכך נקראו טמאים . ואף רופאים מוכהקים
אומרים כן . ואף בתלמוד . עכו"ם שאוכלים שקלים ורומסים הכול גופיהו : ועלת גרה . מעלת את מאכלה כהרגלת לאחר
אכילתה : (ח) וכנבלתם לא תגעו . כשעה שאתם זריכים ליגע בקודש או לאכול קודש כדכתיב כל הגומע בהם יקדש . יקדש את
עלמו

מכלל יופי

ומלמטה דבוקה כמו שאמר לכל הכהמה אשר היא מפרסת
פרסה וישע איננה שפעת כמו הנמל והדוב והכלב והחתול :
(מעלה גרה) . שרשו וררולולי הריש היה דגש בפרס
מלמטי יב סגה וענינו משיבת המאכל בנרון כלומר שמהויר
הוא מכל דרך גרונו ממעיו להוך פיו לכתשו ולטוחנו
היטב וכן הושט בתוך הגרון והושט מעבר המאכל
והמשתח והוא מענין גרון : (ו) ואת הארנבת . היא
חיה ידועה נקראת בלשון נקבה באומרים כי הזכר שנהם
לא ראה זכרותו והזכרים כנקבות וזכר הנקבה והוא הדין
לזכר : (ט) סנפיר וקשקשת . ארז"ל אלו הן
קשקשים הקבועים בנספירים הפורח בהם : (יג) הנשר .
ידוע : (הפרס) . הוא עוף גדול שזכר במדבר כדבריו רז"ל
פרס ועוגרת ביטוב לא
שכיח וכתב רבי יונה ותויה יש אומרים שגמר מן אשרע

ופרס זון בלא פרס לרעב וזאה
מן כאשר ידעה הכשר ואיה
שמהנה לשכת כליים ידועים
ועורב נולדו ערב בעבור
שחיותו וכוס שנכסה ונסתר
זכני אדם וינסוף מוגזרת כסף
חשק . והקחת עוף ונכגו
להקיא מאכלו :
שקורין לו בערבי עקא"ב :
(העזניה) . אמרו כי ער
רוב עזיה נקראת כן וכן
מצאנוה במשנה שנקראת
עזו חוץ מכנה העזו ופירשו
בו שהיא עזניה :
(יד) הדאה . עוף
ששמה לכן ואפשר שנקראת
כן לפי שתעוף ביותר :
(האיה) . שם עוף ואומרים שהוא נקרא גאז"ה בלע"ז :
(טו) (ערב) . ידוע : (טז) (ואתבת היענר) .
דבר הכתוב בהווה וה"ה ליענה עצמה אלא שאין מנה
העולם לאכול אותו אלא בעודו קטן שהוא רך אבל כשיגדל
(*) יג 13 בשרו

חֲסִידָתָא וְנֵת צִיפּוּר שְׁחָפָא וְנֵת בַּר נִצְצָא לְגִינָה : יוֹ וְנֵת צִיפּוּרָא וְנֵת שְׁלִיטָנָא מִן יִמָּא וְנֵת קִיפּוּפָא : יח וְנֵת
 אִיחָא וְנֵת קָמָא וְנֵת שְׁתַּקְקָא : יט וְנֵת בִּיחָא הַחֲרִיקָא וְאִכְמָתָא לְגִינָה וְנֵת גַּר מִרְחָא וְנֵת טַרְפִּידָא : כ וְכַל
 רִיחָשָׁא דְעִיפָא דְמַחְלִיךְ עַל אַרְבַּע וְגַי דְבָבִי וְגַי אִזְפִּיתָא וְגַי זִיכּוּרִי שִׁיקְצָא הִיא לְכוּן בְּרַם דִּיכְשָׁא דִּיזְכוּרָא וְתִאכְלִי :
 כא בְּרַם יֵת רִין חִיבְלִין מִן כָּל רִיחָשָׁא דְעִיפָא דְמַחְלִיךְ עַל אַרְבַּע כָּל דְאִית לִיהּ קְרִסְוִלִין מִלְעִיל לְרִיגְלִין דְמִישְׁרָג
 קְהוּן עַל אַרְעָא : כב יֵת אֲלִין מְעִינָא מְנַהוּן מִיבְלִין יֵת גִּבְרָא לְגִינָה וְנֵת רִשְׁוִנָא לְגִינָה וְנֵת נִיפּוּלָא לְגִינָה וְנֵת בְּרִזְבָא
 דְהִיא גְרוּנָא לְגִינָה : כג וְכַל רִיחָשָׁא דְעִיפָא דְלִיחָא אַרְבַּע רִיגְלִין שִׁיקְצָא הִיא לְכוּן : כד וְלֵאלִין חֲסִידָתָא בְּל
 דְתִקְבֵב בְּגִבְלִיתָא וְהִי מְסָאב עַד בְּמִשָּׂא : כה וְכַל דִּיּוּסִיט - מִן גִּבְלִיתָא וְיַצְבַּע לְבִישׁוּי וְהִי מְסָאב עַד רְמִישָׁא :
 כו לְכַל בְּעִירָא דְהִיא פְרִיקָא פְרִיקָא וְטִילְפִין לִיתָה מְטִילָא וּפְשָׁרָא לִיתָהָ מְסָאב מְסָאבִין הִינוּן לְכוּן כָּל דְתִקְבֵב
 קְהוּן יֵתִי מְסָאב : כז וְכַל דְמִשְׁטַל עַל יְדֵי זְבַל תִּימָא דְמִלְבָּא עַד אַרְבַּע מְסָאבִין הִינוּן לְכוּן כָּל דְתִקְבֵב
 בְּגִבְלִיתָא

רשי"י

הַעֲוָה וְגו' . (ה"כ) כַּל וְלִמַּד שֶׁאִם יֵשׁ לוֹ חֹשֶׁשׁ טַהוֹר : (כר) וְלֵאלֹהִים . (ה"כ) הַעֲתִידִין לְאַחַר כְּעִינִין לְמַטָּה . הַטְּמֵאוּ
 כְּלִמְדֵי בְּיַעֲרֵס יֵשׁ טוֹמֵאָה : (כה) וְכַל הַנּוֹשֵׂא מִבְּכַלְתָּם . כָּל מְקוֹם שֶׁאַחַר טוֹמֵאָת מַעַל מְעוּרָה מְטוֹמֵאָת מִגַּע מְבִית טַהוֹרָה
 כְּמוֹ כַנְדִּיס : (כו) מִפְרַסְת פְרַסָּה וְשִׁמְעָה אִיגְנָה שׁוֹמְעָה . כְּגוֹן גַּמַּל שֶׁפִּי סָתוּ סְדוּקָה לְמַעַל אֲחַל לְמַטָּה הִיא מְחֹסֶרֶת כֹּחַ
 לְעוֹד שֶׁכֶּלֶת כְּהֵמָה טוֹמֵאָה מְטוֹמֵאָה וְכַעֲנִין שֶׁסָּפֵף הַפְּרָפָּה עַל כְּהֵמָה טַהוֹרָה : (כז) עַל בַּפִּי . כְּגוֹן כֹּלֵךְ וְדוֹכ וְחַתוּל :

רשב"ם

עֲזָמִין . גַּם כְּלִי שֶׁרֵת גַּם מְחַבֵּחַ גַּם כְּבֹשֶׁר חֲטָאֵת הַכּוֹלֵס כְּתִיב כָּל הַנּוֹגַע בָּהֶם יִקְדָּשׁ וְיִטְהַר תְּחִילָה . שֶׁאִם נֹגַע בְּכִיכָה אוֹ בְּכֵזֶר טוֹמֵאָת
 הַכְּלוֹמֵר כְּתוּרֵי יִקְדָּשׁ וְיִטְהַר תְּחִילָה קוֹדֵשׁ נְבִיעֵתוֹ בְּקוֹדֵשׁ : (כא) הַהוֹלֵךְ עַל אַרְבַּע . כְּעִין דְּכוּרִים לְכַתֵּר כְּתַרְגוּמוֹ וְיִטְהַר נִיִּים :
 כְּמוֹ וְיִטְהַר . כְּמוֹ וְיִטְהַר . מִן כְּפֶלֶעַל כְּפִי . כְּגוֹן הַדּוֹכ וְהַכּוֹס : (כב) וְלֵאלֹהִים תִּטְמָאוּ אִיחָס תַּגְנוּ כְּכַלְתָּם . וּמְפָרֵס וְהוֹלֵךְ בְּהַמּוֹת
 טוֹמֵאָת . הַכְּהֵמָה אֲבִי שֶׁיֵּשׁ מִפְרַסְת פְרַסָּה . אֲכַל שֶׁעַל אִינָה סְדוּקָה כְּגוֹן סִיס וְחַמּוֹר : (כג) וְגַרְהֵא חֵינְיָה מְעַלָּה . כָּל הַנּוֹגַע
 בָּהֶן

מכלל יופי

בְּשִׁיר קִשְׁתָּ מֵאֵר וְאִין רֵאזִי לֵאכְלוּ וְהַנְקֵבָה הַקְטַנָּה יוֹרֵר רִיךְ
 בְּשִׁרָה מְהוּבֵר לְפִיכָר אִמֵּר בַּת : (יענה) . הוּא עֲוֹף שׁוֹכֵן
 בְּמִדְבַר וּמִשְׁמִיעַ קוֹלֵי לֵלָה : (ההחמס) . נִקְרָא כּוֹלְפִי
 שְׁחוּמֵס שְׂאֵר הַעוֹפוֹת וְגוֹזֵל אוֹתָם וְכֵן הוּא תַרְגוּמוֹ יְרוּשְׁלָמִי
 חֲטוּפִיתָא : (השחף) . אִפְשָׁר שֶׁהוּא מִלִּישׁוֹן וְאֵת הַשְּׁחַפֵּת
 כִּי אוֹתוֹ הַעֲוֹף יִקְרָה לוֹ זֶה הַחֹלִי : (ואת הנץ) . הוּא הַעֲוֹף
 שֶׁצִּדִין בוֹ הַעוֹפוֹת וְיִשׁוּב אֵל יְדִכְעִלְיוּ וּבִלְעוּ אִשְׁפְּרוּ יוֹר .
 וּפִירֵשׁ אוֹתוֹ בְּעַל הַעֲרוֹךְ אִשְׁטוּר כְּלִיגוֹ וּכְשׁוֹרֵשׁ נִצְחָה לְרַב
 וְתַכּוּן שֶׁנִּקְרָא הַנֵּץ כִּי מַעֲנִין נִצְחָה כְּלוּמַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ כַח בְּנוֹצָתוֹ
 וְכַנְפֵי לַעֲוֹף הַרְבֵּה כְּמוֹ שְׂאֵמֵר חֵיכֶלֶט הַמְכִינֵתָךְ יֵאבֵד
 נֵץ : (יז) (הכוס) . שֶׁמְעוֹף טַמֵּא לֹא נֹדַע אֲצִלְנוּ
 וְרִשִׁי פִירֵשׁ פִּלְקוֹן כְּלִעוּ וְאוֹתוֹ שְׁקוּרִין פִּלְקוֹן הוּא הַנְּמִצָּא
 בְּיִשׁוּב וְצִדִין בוֹ כִּי אִדָּם שְׂאֵר הַעוֹפוֹת וְאַחַר שְׂאֵמֵר הַכְּרִיב
 תַּלְמִס קֵס הַיִּיתִי כְּכּוֹס הַרְבוֹת יְדִמָּה שֶׁהוּא מְדַכְרִי :
 (השלק) . פִּירֵשׁוּרָא לְזֶה הַיְשׁוּלָה דְיִמָּס מִן הַיִּם וְכֵן תַרְגוּם
 אוּגְרָקוֹס וְשְׁלִיטָנָא : (הישוף) . כְּשׁוֹרֵק הוּא עֲוֹף שֶׁהוּא עֲפָה
 בְּלִילָה : (יח) (התגשמת) . עֲוֹף מְמִינֵי הַעוֹפוֹת
 וְאִתְרוּ כִּי נִקְרָא כֵן שְׁכַל הַרוּחָה אוֹתוֹ יִשׁוּס וּכְתַב רִשִׁי יִכִּי הוּא
 הַנְּקָרָא צוּאִי טָה : (הקאת) . בְּתַלְמוּד אִמֵּר רַב יְהוּדָה קָתַת
 זֶה הַקּוֹב וּבִישְׁנָה וְלֹא כְּשִׁמְזִין קִיק וּבְגִמְרָא כְּעִי מֵאִישׁ מִן קִיק
 אִמֵּר שְׂכּוּמָל עֲוֹף אֲחַד יֵשׁ בְּכַרְכִּי הִים וְקִיק שְׂמִי : (הרחם) :
 אִתְרוּ שֶׁהוּא עֲוֹף מְרַחֵם עַל בְּנֵי מֵאוֹד : (יש) (החסידה) .
 פִּירֵשׁוּ רז"ל דוֹרְהֵי לְבַנְהַלְמָה נִקְרָאת הַסִּידוֹרָה שֶׁעִשְׂרָה

חֲסִידוֹת עִם חֲבֵרוֹתֶיהָ כִּי יוֹמֵר בְּמִזְמוֹנוֹתֶיהָ שְׂמַחְלֵקָה לְהַבֵּ :
 (האגפה) . שֶׁמְעוֹף וְאִמֵּר ז"ל לֹו דִּיה רְגִינָת : (הדוכיפה)
 תַּרְגוּמוֹ לֹא בְּרָא וְכֵן פִּירֵשׁוּרֵב שְׂרִירָא גִאוּן ז"ל : (העטלף)
 הוּא הַעֲכָבֵר כְּעַל כְּנָפִים אִשְׁר יַעֲוֹף בְּלִילָה : (כא) אִשְׁר
 לֹא כְרַעִים) . הַסְּאֲבָעוֹת הַרְגִלִים וּבִשְׂרֵשׁ קִרְסַל כְּתַכְרָה
 תַּרְגוּלִים הַתְּרוּרָה מִמַּעַל
 כְּמוֹכ לֹא כְּאֵלִי קִיק וְקִיק לֹו כו"ו לֹו אַרְבַּע רְגִלִים שִׁישׁ רַחֲב
 וְהַטֵּיִם שֶׁאֵף עַל פִּי שֶׁאֵין לוֹ סְטוֹךְ לְרֵאשׁוֹ וְכַהֵם הוּא
 כִּיעִים עֲכָשִׁין וְעַתִּיד לְגַדֵּלם מִתְחַזֵּק כְּשֶׁרוּצָה לְקַשׁוֹץ
 זו"ש לְגַתֵּר בָּהֶם עַל הָאָרֶץ .
 (לגתר בהן) . כְּתַרְגוּמוֹ עֲנִין
 הַדְּלוּגָה הַעֲתַקְדָּה מְהֵמָּקוֹם : (כב) (הארבה) . שְׂרִשׁוֹ
 רַבָּה וְנִקְרָא כֵן לְפִי שֶׁהוּא מִיִּזְרֵךְ : (הסלעס) . הַסְּכֵךְ
 נִקְרָא בְּקַמְצֵי חֲטָף וְהוּא אֲחַד מִמִּינֵי הָאֲרַבִּיָּה וְהוּא רִשׁוֹן בְּדַבְרֵי
 רז"ל יֵשׁ לוֹ גְּבַחַת וְאִין לוֹ זַנָּב וְאִין רֵאשׁוֹ אֲרוֹךְ :
 (ההרגל) . מִיִּן מִמִּינֵי הָאֲרַבִּיָּה וְכֵן הַחֲגֹב וְהֵם מְפּוֹרֵשִׁים כְּסוּף
 אֵלוֹ טַרְפוֹת :
 (כד) וְלֵאלֹהִים תִּטְמָאוּ . מְכַנֵּן הַתְּפַעַל וְכַלְעַ הַתִּי"ץ
 כְּדָגָה הַתִּי"ת לְהַקְלֵל עַל הַלְשׁוֹן וְכִי יִשְׁמַע אֵת
 הַקּוֹל מְדַכְרֵי אֵלִיו וְכַסֵּם הַמְטֵרֵר :
 (כו) (ושמע איגננה שמעה) . כְּמוֹ הַגַּמֵּל וְהַדּוֹכ וְהַכְּלָב
 וְהַחַתוּל שֶׁפְּרַסְתוּהֵם סְדוּקוֹת מְלַמְעֵלָה וּמְלַמְטָה דְּבוֹקוֹת :
 החולץ

הנגיע בנבלתם ושמא ער-הערב :
 כח והנשא את-נבלתם וכבס בגדיו ושמא
 מצות ק"ט ער-הערב שמאים המה לכם : ס כט וזה
 לכם השמא בשרץ השרץ על-הארץ החלד
 והעכבר והצב למינהו : ל והאנקה והבח
 והלטאה והחמט והתנשמת : לא אלה
 השמאים לכם בכל-השרץ כל-הנגיע בהם
 במתם ושמא ער-הערב : לב וכל אשר-
 יפל עליו מהם במתם ושמא מכל-כלי-
 עץ או בגד או-עור או שק כל-כלי אשר-
 יעשה מלאכה בהם במים יובא ושמא ער-
 שביעי הערב וטהר : ° לג וכל-כלי-הרש אשר-
 יפל מהם אל-תוכו כל אשר בתוכו ושמא
 מצות ק"ס ואתו תשברו : לד מכל-האכל אשר
 יאכל אשר יבוא עליו מים ושמא וכל-
 משקה אשר ישחה בכל-כלי ושמא :
 ו"כ לה וכל אשר יפל מנבלתם עליו ושמא
 תנור וכירים יתץ שמאים הם ושמאים יהיו
 לכם : לו אך מעין ובור מקוה-מים יהיה
 טהור

דיקרב בנבלתהון יהי-מסאב ער-רמשא :
 כח ודיטול ית-נבלתהון יצבע לבושהו
 ויהי-מסאב ער-רמשא מסאבין אנון לבון :
 כט ודין לבון דמסאב בריחשא דרחיש
 על ארעא חולדא ועכברא וצבא לזוהי :
 ל ואלא וכותא והלטאה וחומשא ואשנתא :
 לא אלין המסאבין לבון בכל ריחשא
 כל-דיקרב בהון במותהון יהי-מסאב ער-
 רמשא : לב וכל דיפר-עלוהי מנהון
 במותהון יהי מסאב מכל-מאן דאע או לבוש
 או-משך או שקא גד-מאן דתתעביד
 עיבדתא בהון במיא יתעל ויהי-מסאב ער-
 רמשא וידיכי : לג וכל-מאן דחסף דיפיל
 מנהון לגויה כל דבגויה יהי-מסאב ויתיה
 תתברון : לד מכל-מיכל דמתאכיל דיגלון
 עלוהי מיא יהי מסאב וכל-משקי-דישתתי
 בכל-מאן יהי-מסאב : לה וכל דיפר-
 מנבלתהון עלוהי יהי-מסאב תנור וכירים
 יתרעון מסאבין אנון ומסאבין יהון לבון :
 לו ברם מעין וגוב בית-בנישת מיא יהי

דכי

רשי

שמאים הם לכם • לנגיע • (כט) ואז לכם הטמא • כל טוואת הללו חין לאיסור חילה אלא לטוואת נמש להיות טמא
 בנגיע ונאמר לאכול תרומה וקדשים וליכנס בעקדש : החלד • מוש"טילה : וחצב • פ"יט טוואת לנפרדע : (ל) אנקה •
 כר"נו : הלטאה • ליישרד"ה • חומש • לינג"ה : תנשמת • טל"כא : (לב) במים יובא • (יבמות עה) וחף לחחר
 טפילתו טמא הוא לתרומה עד הערב ואחר כך וטבר בהערב השמש : (לג) אל תוכו • חין כלי חרס נעמח אלא מחורו •
 (הולין כד) : כל אשר בתוכו יטמא • הכלי חזר ונעמח וזה שבחורו • (ס"א ל"ל בתוס') : ואתו תשברו • (ה"כ) למד
 שאין לו טהרה בעוקב : (לד) מכל האוכל אשר יאכל • מוסק על מקרא העליון : כל אשר בתוכו יטמא • (פסחים ב)
 וכל האוכל אשר יאכל אשר באו עליו מים והוא בתוך כלי חרס הטמא ישמא וכן כל מוסק אשר ישמה בכל כלי והוא סתוך כלי חרס
 העמא ישמא למדנו מכתן דברים הרבה למדנו שאין אוכל מוכשר ומתוקן לקבל טוואת ער שיבאו עליו מים פעם אחת ומשכחו עליו
 מים פעם אחת וקבל טוואת לעולם אטילו נגוב והיין והשתן וכל הנקרא משקה נכזר ורעים לטוואת כמים שכן יש לדרוש המקרא
 אשר יבא עליו מים או כל מוסקה אשר ישמה בכל כלי ישמא האוכל ועוד למדנו רבותינו נאמן שאין ולד הטוואת וטמא כלים שכן שנינו
 יכול וכו' כל הכלים וטמאין מחורר כלי חרס ת"ל כל אשר בתוכו ישמא וכל האוכל אוכל ומוסקה מטיח מחורר כלי חרס ואין כל הכלים
 מטמאין

בגבוליהו יחי מסאב עד רמשא ; כת ורמיט ית גבוליהו יצבע לכושו ויהי מסאב עד רמשא מסאבין היגון
 לכון ; כט ורין לכון דמסאב דמיה ומשיה ובשריה בריחשא דרתיש על ארעא ברכושתא ושקרא אוקמא
 ומסאב ותיירא וחדרונא לזוני ; ל ומינת חיוא וכתא ושמייתא ומיצוצא ופלמנדרא ; לא אליו קמניא
 מיניא דמסאבין לכון בקל ריחשא גל דיקרב דהון ובמושכירון ובאדמירון יהי מסאב עד רמשא ; לב וכל
 מבעס דישול עליו מנהון במוחהון דאיביא דידהון דאיתפשה מנהון יהי מסאב גל מאן דמיסא או לכוש או צלא או
 שק גל מאן דמתעביד בהון עיבדקא בארבעין סאניו דמיו יתער ויהי מסאב לכל יצרון עד רמשא ורמי ;
 לג ומאן דפטר דישול מנהון לגייה גל מאן די בגייה יהי מסאב ויתיה תשקרון ; לד מכל מיכלא דמיתאכיל
 די יעליו עליו מוי יהי מסאב וכל משמי דישמייה בקל מן יהי מסאב ;
 לה וכל מיעס דישול מביילתהון עליו יחי מסאב מנירון
 ומפניו מסאבין היגון ומסאבין יהון לכון ; לו לחוד עינון

ירושלמי

יומיך יפרעון :

רשי

מטמאין מאויר כלי חרס לפי שהשרץ אם הטומאה והכלי שנטמא נמנו ולא הטומאה לפיכך אינו חוזר ומטמא כלים שבתוכו ולמדנו עוד שהשרץ
 שפסל לאויר התנור והפת בתוכו ולא נגע השרץ הפת התנור ראשון והפת שנייה ולא נאמר רוחין את התנור כאלו מלא טומאה ותהא הפת
 תחילה שחס אתה אומר כן לא נתמעטו כל הכלים מליטמא מאויר כלי חרס שהרי טומאה עזמה נגעה בהן מוכן ולמדנו עוד על ביאת מים
 שאינה מכשר ורעים אלא אם כן נפלו עליהן משתלשו שחס אתה אומר מקבלין הכשר כמחוקר אין לך שלא באו עליו מים וזהו אומר אשר
 יבא עליו מים ולמדנו עוד שאין אוכל מטמא אחרים אלא אם כן יש בו כביצה (ת"כ יומא פ) שנאמר אשר יאכל אוכל האכל כפת אחת .
 ושיערו חכמים אין בית הכלייה מחויק יותר מביית תרנגולת : (לה) תנור וכירים . (כלים יא) כלים המטלטלין הם והן
 של חרס ויש להן תוך ושופת על קנה החלל את הקדרה ושניהם פיהם למעלה : יוחיך . שאין לכלי חרס טהרה כטבילה : וטמאים
 יהיו לכם . שלא תאמר מזה אני לנתנם תלמוד לומר וטמאים יהיו לכם אם רנה לקיימן בטומאתן רשאי : (לו) אך מעין
 ובור מקוה מים . המחוכרים לקרקע אין מקבלין טומאה ועוד יש לך ללמוד יהיה טהור הטובל בהם וטומאתו : ונגוע בנבלתם
 יטמא . אפילו הוא בתוך מעין ובור ונגוע בטומאתם יטמא . (ת"כ) שלא תאמר קל וחומר אם נטמא את הטמאים מטומאתם
 קל

רשב"ס

בהן . בין מתיס בין שחויס וכאן לא פירש כמותם . אבל כבהיה טהרה כתיב לפיטו וכיימות מן הכהיה אשר היא לכם לאכלה וגו' דוקא
 מזה אבל שחויס טהרה ואפילו טהרה : (כת) והנשא : מסיט ומקומו אפי"ל שלא נגעו . אבל אם טענוהו כבילה על כתופולא
 נגע ולא זו מקומו אינו טמא . וכן שניו כנסכת זכיס . ואפילו מת מועל על המטה ותחתיו יייר המפסיק בין המט לכלי שתחתיו טהורים
 הם שמת אינו מטמא אלא כמשא שהוא היסט וכן שניו שס . ובתרגום ירושלמי מתורגם נושא מסיט : (לכ) מכל כלי עץ ולא כלי חכמים
 ולא כלי אדמה שק טלית של כונת עינים . אשר יעשה מלאכה פהם ולא תשמיש כיסוי שאין עוסיין בתוכם כלום : (לד) אשר יבא עליו
 מים יטמא מי שרובה לתת עעם כמנות לפי דרך הרץ ולת שוכת המינין ולא הזקיק הקב"ה טומאה למיני אוכלים ומשקיין עד שתיקנס . לנורח
 מחלל ותיבת מים היא תמילת תיקוסם ושיקר משיכותם ולנורח אכילה : (לו) אך מעיין ובור . לפי הפשט אין מקבלים טומאה מים
 המוכנסים

מכלל יופי

וענין המשקה כענין המשתה אלא שהמשתה על הפועל
 וחמישה על המפעיל : (לה) (תנור) . הוא שאופין
 בואת הפת בהדבקה אבל אותו שאופין בו בארצות הארלו
 נקרא פורג"י בדברי רבותינו ז"ל באמרם הביאו לפניו פת
 פורניו וכן בערבי ובלעז : (וכירים) . הוא מקוס שפיתת שתי
 קדרות לכך נקרא בלשון שנים והמלה נגזרת ממרת
 זכיה יכ בכיור אש בעצום ולפי שמדליקין בו האש תמנד
 לבשל נקרא בן : (לו) (בור) . כמו באר אבל הכאר
 בחפירה לכד מכלי בנין והבור בבנין ולפי דעתי כי בור הכרוב
 במקרא אין מימיו נובעים והוא שקורין בלעז ציסטירג"א וכן
 אך מעין ובור רוצה לומר שמימיו מבוטסין ואינו כמו הטעין
 ועיין יד (י) .
 (כט) (החולד) . הוא הנקרא חולדה בדברי רז"ל ;
 (והעכבר) . ידוע : (והצב) . הוא הנקרא גריישנ"ט בלעז ;
 (ד) (והאנקה) . שרץ ואפשר שנקרא כן לפי שצועק
 המיד ופירש רש"י כבר"א בלעז : (והכת) כתב רבינוהנהכי
 הוא הנקרא בערבי הרדן והוא ממיין הצבורש"ז לכתב
 שהוא שקורין לו בלעז לוורא"ט : (והלטאה) . הוא מין
 ממיני השרצים ופרש"י ז"ל לגיורמוש"א בד"ע ז' ;
 (והחומט) . שרץ ממיני השרצים ופירשו בו שרוא
 שקורין לו בלעז לימוס"ח ויש מי שפירש שהוא הנקרא בלעז
 כרב"ו : (והתנשמת) . גם זה השם בשרצים וכתב רש"י כי
 הוא הנקרא בלעז טלפ"א : (לד) (וכל משקח) . שם

טהור ונגע בנבלתם יטמא : לו ובי יפל
 מנבלתם עד-כד-זרע זרוע אשר זרע
 טהור הוא : לח ובי יתן-מים על-זרע
 ונפל מנבלתם עליו טמא הוא לכם :
 ס לט ובי ימות מן-הבהמה אשר-
 היא לכם לאכלה הנגע בנבלתה יטמא
 עד-הערב : מ והאכל מנבלתה יכבס
 בגדיו וטמא עד-הערב והנשא את-נבלתה
 יכבס בגדיו וטמא עד-הערב : מא וכל-
 השרץ השרץ גל-הארץ שקץ הוא לא יאכל :
 מב כל הולך על-פיו וכל הולך על-
 ארבע עד כל-מרבבה רגלים לכל-השרץ
 השרץ על-הארץ לא תאכלום כי-שקץ הם :
 מג אל-תשקצו את-נפשתיכם בכל-
 השרץ השרץ ולא תטמאו בהם ונטמתם
 בהם : מד כי אני יהוה אלהיכם והתקדשתם
 והייתם קדשים כי קדוש אני ולא תטמאו
 את-נפשתיכם בכל-השרץ הרמש על-
 הארץ : מה כי אני יהוה המעלה אתכם
 מארץ מצרים להית לכם לאלהים והייתם
 קדשים

מצוה קס"א

מצוה קס"ב

ר רבתי והיא חצי התורה באותיות מצוה קס"ג

מצוה קס"ד

מצוה קס"ה

מפטיר

דבי ודיקרב בנבלתהון יהי מסאב :
 לו וארי יפל מנבלתהון על-כל בר-זרע
 זרוע דזרע דבי הוא : לח וארי יתיקבון
 מניא על-בר-זרעא ויפל מנבלתהון עלוהי
 מסאב הוא לכון : לט וארי ימות מן-
 בעירא דהיא לכון למיכל דיקרב בנבלתה
 יהי-מסאב עד-רמשא : מ ודייכול
 מנבלתה יצבע לבושוהי ויהי-מסאב עד-
 רמשא ודיטאל ית-נבלתה יצבע לבושוהי
 ויהי-מסאב עד-רמשא : מא וכל-ריחשא
 דרחיש על-ארעא שקצא הוא לא ותאכל :
 מב כל דמהליך על-מעוהי וכל דמהליך
 על-ארבע עד כל-סגיאות רגלין לכד-
 ריחשא דרחיש עד-ארעא לא תיכלינון
 ארי-שיקצא אנון : מג לא-תשקצון ית-
 נפשתיכון בקד-ריחשא דרחיש וקד-
 תסתאבון בהון ותסתאבון-פון בהון :
 מד ארי אגא יי אלהכון ותתקדשו ותהון
 קדישין ארי קדיש אגא וקד-תסתאבון ית-
 נפשתיכון בכל-ריחשא דרחיש על-ארעא :
 מה ארי אגא יי דאסיק יתכון מארעא

דמצרים

רש"י

קל וחומר שיטל את הטהור מליטמא לכן נאמר ונגע בנבלתם יטמא : (לו) זרע זרוע . ורועה של מיני זרעונים (ג) . זרוע
 שם דבר הוא כנוו (דניאל א) ויתנו לנו מן הזרעונים (ד) : טהור הוא . למדך הכתוב שלא הוכשר ונתקן לקרות חוכל לקבל
 טומאה עד שיכא עליומים : (לה) ובי יותן מים על זרע . לאחר שנתלש שם תאמר יש הכשר בחסוכר חין לך זרע שלא
 הוכשר : מים על זרע . בין מים בין שחר משקין בין הם על הזרע בין זרע נופל לתוכן הכל נדרש בתורת הכתוב : ונפל מנבלתם
 עליו . חף משנגב מן המים שלא הקפידה תורה אלץ להיות עליו שם חוכל וחשירד לו הכשר קבלת טומאה פעם אחת . זוג חינו
 כשקר הימנו : (לט) בנבלתה . (חולין קיח ת"כ) ולא בעצמות וגידין ולא בקרנים ושלמים ולא בעור : (מ) והגוישא את
 נבלתה . תמורה טומאת מוטא מוטמאת מנגע שהנשא מטמאה בגדים והטומאה חין בגדיו טמאין שלא נאמר בו יכבס בגדיו : והאוכל
 מנבלתה . יכול טמאנו חטולתו כשהוא אומר בנבלת עוף טהור (ויקרא כב) . ככלה ושרפה לא יאכל למטאה סה אותה מטמאה
 בגדים בחטולתה וכן נכסת סתמה מטמאה בגדים בחטולתה ככל מטמא כגון חפ תמאה לו חסירו ככית הכל יגה ח"כ מה ת"ל החוכל
 ליתן שיעור למטא ולנגוע כדי חטילה והוא כוית (גרה מב) : וטמא עד הערב . חף על פי שטבל לריק הערב שמש :
 השורץ

וגובין בית קנישיות משן נבעין יחי דמי ברם די יקרב בגבילתהון בני מניא האילין יחי מסאב : לו וארום אין גפיל
מגבילתהון על כל זבע ורעיון באורחא די יקבע בגבילתה דמי הוא : לח וארום אין מתתיהב מוי על בר ורעיו
גפיל מגבילתהון עלוי ברזטביה מסאב הוא לבין : לט וארום אין יתפשה איקרא נימות מן בעצרא דקיא תזיא
לבין למיכול דיקרב בגבילתה יחי מסאב עד רמשא : מ ורעיוכל וגוי רעיוטיט ית בגבילתה יצבע ית לכושוי וגוי :

ירושלמי

בל דשחף על מעוי גבל תיחא :

מא וכל ריקשא וגוי : מב וכל דמחליך על

מעוי וכל דמחליך על ארבע מן חוויא ועד גדל דמסני

דילין בכל ריקשא דתחש על ארבע לא תיכלונו ארום

שיקצא העין : מג לא תשקצונו ית נפשתיכו בגבל ריקשא דתחש

גהון : מד ארום אנא יי הוא אלהכון ותתקדשו ותהוו קדושי ארום קדוש אנא ולא תסתאבו ית וגוי :

מה ארום אנא הוא יי דאסיקיר יתכו פריקין מן ארעא דמצבם מטול למתן לבין לאלקה ותהוו קדושי ארום

קדש

רש"י

(מא) השורף על הארץ . (חולין פו) להזיח את היתוסין שכלסין וסכסולין ואת היוזין שבעדשים שהרי לא יזעזע על הארץ
אלא בתוך האוכל אבל משיכחו לאויר ושרזו הריבאסרו : לא יאכל . למיכ על המחיל כאוכלין קרוי שרץ חלל דבר כיוון קרן רגלים
שאינו כראה חלל כרוחשוכד : (מב) הולך על גחון . זה נחש ולשון גחון שתייה שהולך שם ומפל על מעיו : כל הולך . להביא
השלושין ואת הדומה לדומה : דגולך על ארבע . זה עקרב : כל . להביא את החטוטיה אשקר"כוט כלע"ו ואת הדומה לדומה :
בזרבה רגליש . זה נל . שרץ שיש לו רגלים מראשו ועד זנבו לבאן ולכאן וקורין כינטעי"דש : (מג) אל השקצו . כאכילתן
שהרי כתיב כשזיתים ואין שיקון כשמתנו וכן אל תשינואו כאכילתם : ונטמתם בם : אם אתם נוטמאים כהם כארץ חף חיי נוטמא חתכם
בעולם הכא וכשיכית מעלה : (מד) כי אניה' אלהיכם . כשם שאני קדוש שאני' אלהיכם כן והתקדשתם קדשו עמוכם למטה :
וחייתם קדושים . לפי שאני הקדש אתכם לזעזע ובעולם הכא : ולא תטמאונו . לעבור עליהם כלליון הרכה וכל לאו חלקיה וזהו
שחזרו בגמרא חלל טוטיח לוקה ארבע נמלה לוקה חתם זרעה לוקה שש : (מה) כי אניה' המערה אחכם . על מנת שהכלו
לזותי העלתי חתכם . (דבר אחר כי אניה' המעלה אתכם ככולן כתיב והוא חתתי וכן כתיב המעלה תניח דברי יושועאל אלמלא לא
העלתי

באר רחובות דקדוקי רש"י

(א) עמוס דככל עוקוס יש להכיר ענין דהפיקות כי כוא יבוא חיה שינו באיזה חות או בקודה כמו
אשת אברהם שפנתה מן אשה אשת הריבאן כתיב אשה חלל אהרם חכן כולת זרע אהרן המדקדקים שהיא כה סגנון אחד בדביקות וכלא
דביקות ורין לבין עתון עתון כתיב שני שמות זרע זרע מדרך המקרא לכתוב שני שמות רגופים ויתבוסים זה בזה מכלתו ו"ו
המבור בטיס רק בדביקות עלזה קאמר רש"י זריעה של מוי ורעיון ורצה לומר חלת זרע דבוק הוא למלת זרוע וכאלו
כתיב זרע של זרועות רומורש"י יתמה דקאמר זריעה של מוי ורעיון : (ד) רש"י רצה להודיע דלענין זריעה הן שני שמות חדא זרע והוא
גס כן שם דבר ויתקן לדבר דוחא כשעת הזריעה (זרע איין ואמין) וענין שני זרע והוא שם דבר למין הזרע קודם הזריעה
זרע (כל"א קעריה) וביאור המקרא כך הוא זרע (ואמין זרע) עון קעריה :

דנך

רשב"ם

המנוסות בקרקע אלא כמו שפירש למעלה עסקה אשר ישתה בכל כלי ישתה : (ו) אשר זרע בקרקע טהור . כל המחובר לקרקע
אינו מקבל טומאה : זרע זרעו . זרע של זרעונים ויתן לנו מן הזרעונים . בדניאל . לשון רבים זרוע לשון יחד : (ז) וכימות מן הבהמה
אשר יהיה לכם לחללה וגו' אבל אם כשחטה אינה נכלה ואפילו נמאאת טריפה אבל ככללת בהמה טמאה לא הזכיר בה מיתה לפי שאפילו אם
לשחטה הרי היא נכלה וטמאה . וחכמים דרשו מן הבהמה אקלת בהמה טמאה ונקלתה אינה טמאה . זו טריפה ששחטה טהורה מירי
נכלה : (ח) והאוכל מן הכלה . פרטו חכמים שיעור הוא שם טמא שיעור אכילה אינו מנוע טמא . וזהו כוונת הלשון הפשט אוכל טמא
אע"פ שלא נגע בדיו כמו שכתוב נכלה וטריפה לא יאכל לשחטה כה : חסלת שמיני מיוסוד רבינו שמואל
אשה

מכלל יופי

ועיין בשרשו : (מקא) . ענין קבוץ : (לז) (זרוע) .
שם או תואר בשקל משליו אטוון מצרים : (לח) (וכי
יתו מים) . אף יער פי שמילת מים לשון רבים
צמר יוחן לשון יחור על הענין : (מב) (על גתון) :

תוריע

קדשים כי קדוש אני : מו ואת תורת
הבהמה והעוף וכל נפש החיה הרמשת
במים ולכל נפש השרצת על הארץ :
מו להבדיל בין הטמא ובין הטהור ובין
החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל :

ומפטרין ויוסף צור דוד . בשמואל
ב' בסיון : צ"א עבדי"ה סימן :

פ פ פ

יב א וידבר יהוה אלי-משה לאמר :

ב דבר אל-בני ישראל לאמר
אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת
ימים כימי נדת דוּתה תטמא : ג וביום
השמיני ימול בשר ערלתו : ד ושלושים
יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה בכל-
ימי קדש לא-תגע ואל-תקדש לא תבא עד-
מלאת ימי טהרה : ה ואם-גמקה תלד
וטמאה שבעים כנדתה וששים יום וששת
ימים תשב על-דמי טהרה : ו ובמלאת
ימי טהרה לבן או לבת תביא כבש בן-שנתו
לעלה ובן-יונה או-תר לחטאת אל-פתח
אהל-מועד אל-הכהן : ז והקריבו לפני
יהוה וכפר עליה וטהרה ממקד דמיה ואת
תורת הילדת לזכר או לנקבה : ח ואם-
לא

מצוח קס"ו
מצוח קס"ז
מצוח קס"ח

מסואבת דמהא דא אורייתא דילדתא לדכר או לנוקבא : ח ואם-לא תשכה ידה

דמצרים למתו לכו לאלהא ותהון קדישין
ארי קדיש אָנָא : מו דא אורייתא דבעירא
ודעופא ודכל-נפשא חיתא דרמשא במיא
ולכל-נפשא דרחישא על-ארעא :
מו לאפרשא בין מסאבא ובין דכיא ובין
חיתא דמתאכלא ובין חיתא דלא
מתאכלא :

פ פ פ

א ומקריל יי עס-משה למימר : ב מליל
עס-בני ישראל למימראתתא
ארי תעדו ותליד דכר ותחי-מסאבא שבָעא
יומין כיומא ריהוקסאובתה תחי-מסאבא :
ג וביומא תמינא יתגור בקרא דעורלתיה :
ד ותלתין ותלתא יומין תתיב בדם דכו
בכל-קודשא לא-תקרב ולמקדשא לא
תיעורל עד-דמשלם יומי דכורתה :

ה ואם-נוקבתא תליד ותחי-מסאבא
ארבעה-עשר כריחוקה ושתינ ושתינ יומין
תתיב על-דם דכו : ו ובמשלם יומי
דכורתה לבקרא או לכנתא תיתי אימר בר-
שתיה לעקר תא ובר-יונה או-שפנינא
לחטאתא בתריע משכון ומנא לות-כהנא :
ז ויקרביגיה קדם יי וכפר עליה ותדפי

ח ואם-לא תשכה ידה

כמיסת

רשי

בעלתי את ישראל ממצרים אלל כשכיל שאין מטיאין כשרים כעכ"ו דייס ומעליותא היא גבייה והוא לשון מעלה : (מו) להכדיל :
לא כלכד השוכה אלל שתהא יודע ומכיר וכתי בהן : בין הטמא ובין הטהור . צריך לומר בין חמור לפרה וכלל כבר מפורשים הם בין
טמאה לך לטהור לך בין נשחט חזיו של קנה לנשחט רוכו : ובין החיה הנאכלת . צריך לומר בין כבי ליערוד והלל כבר מפורשים הם
אלל בין שגולד סה סיווני טרפה כשרה למולד סה סיווני טרפה כפולה :
חסרת פרשת שמיני